

Minning

Kjartan Jóhannesson frá Herjólfsstöðum
Fæddur 17. júlí 1913. Dáinn 30. ágúst 1990.

Á árinu, sem nú er senn til enda gengið, missti Jökla-
rannsóknafélag Íslands einn af sínum áhugasömu og
traustu félögum. Kjartan Jóhannesson frá Herjólfs-
stöðum andaðist þann 30. ágúst s.l. Hann var fæddur
að Söndum í Meðallandi, en sá bær stóð raunar á
hólma í Kúðafljóti. Þaðan flýði móðir hans með
hann og árinu eldri bróður þann 12. október 1918
austur yfir eystri kvísl fljótsins undan Kötluhlaupinu,
sem geystist niður fljótið. Skall þar hurð nærri hælum
svo sem víðar þann dag. Bærinn stóð eftir
umkringdur hárrí jakahrönn, jörðin fór í eyði og
meginhluti bústofnsins fórst í hlaupinu. Foreldrar
Kjartans fluttu eftir þetta að Herjólfsstöðum í
Álftaveri og þar ólst Kjartan upp. Af þessu er ljóst að
snemma kynntist Kjartan Kötlu og framferði hennar,
en þeim þætti sýndi hann síðar mikinn áhuga og gerði
sér far um að skoða og skilja. Grunar mig að hann
hafi að lokum átt yfir að ráða djúpstæðari þekkingu á
þessu sviði en kannski nokkur annar. Ekki man ég nú
í svipinn hvenær fundum okkar bar fyrst saman en
nokkuð á annan áratug mun nú vera frá því. Við
töludumst við í síma og höfðum bréfaskipti. Hann
sendi mér líka afrit af bréfum til vina og kunningja
þar sem hann fjallaði um ýms mál mest
náttúrufræðilegs og sögulegs eðlis. Þannig safnaðist
til mín bunki bréfa, ýmist handskrifaðra eða
vélritaðra og telur það nú 520 síður í A4 formi, og
eru þá ekki taldar greinar, sem birst hafa í blöðum.

Vegna þessara kynna af Kjartani hefur mér orðið æ
erfiðara að hugsa mér hann sitjandi yfir blöðum með
tölum sem varða skatta og skyldur. Ég fann að hans
„frjáls og auðugur andi sér átti og nýtti álfaslot
hverjum í hamri“ og að hugðarefni hans voru á öðru
sviði. Hitt varð mér ljóst að hverju því starfi, sem
Kjartan tók að sér, því var vel borgið. Hann var

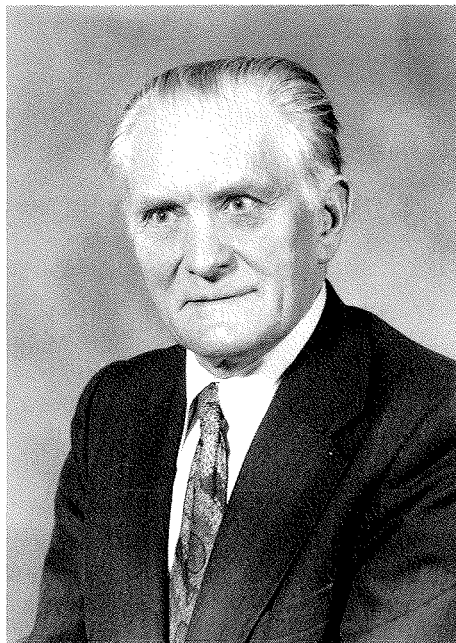
traustur af traustum stofni. Við ræddum margt,
vorum stundum á öndverðum meiði, en deildum
aldrei. Minnisstæðust er mér ferð með þeim bræðrum
að Öldufellsjökli 1984 til mælinga, en þær hafði
Kjartan og Gissur bróðir hans haft á hendi um lengri
tíma. Nú hafði jökullinn gengið nokkuð fram.

Þetta var einstaklega skemmtileg og fróðleg ferð í
fögru veðri. Mér varð þá ljóst að Merkigiljasandur er
ekki sandur í þess orðs venjulega skilningi heldur auri
og sandi þakin mikil hraunbunga með dyngjulögum.
Hraunin virðast komin úr stórrí eldstöð suðvestan
undir Öldufelli sem þá var sýnileg við jökulrönd, en
gæti nú á ný verið horfin undir jökul. Þaðan og úr
Kötlu sjálfri ætla ég að mest ef ekki öll hraunin á
Mýrdalssandi séu komin, en engan veginn úr Eldgjá
eins og lengi hefur verið fullyrt. Kjartan hafði áður
sent mér nokkra fallega aragonit-mola, sem hann
fann við jökulinn. Nú mátti þar finna fleiri slíka í
holum í hrauninu. Þykir það benda til þess að þar sé
jarðhiti ekki fjarri. Kjartan safnaði að sér miklum
fróðleik, náttúrufræðilegum og sögulegum um
Álftaver og Kötluvæðið. Út frá staðþekkingu sinni
gat hann fundið eðlilega skýringu á ýmsu því, sem
aðrir höfðu með litlum árangri glímt við og lent á
villigötum. Of margt af því hefur ekki- og kemur vart
fyrir almennings sjónir, því miður: „oss fylgir svo
margt í moldu“.

Jökla-
rannsóknafélagi Íslands ber að heiðra minningu
Kjartans Jóhannessonar. Með honum er horfinn
mikill og traustur áhugamaður, óvenju frjór
gáfumaður og góður drengur.

Garðabæ á gamlársdag 1990

Jón Jónsson

Kjartan Jóhannesson

Öldufellsjökull við Axlir. Ljósmynd: Jón Jónsson, 30 ágúst, 1984.